

Гавриловська К.П. Особливості нормативної регуляції самостійної роботи студентів (результати дослідження) / Конструктивна психологія і професіоналізація особистості: Матеріали міжрегіонального наукового семінару (Луцьк, 21-22 лютого 2002 року). – Луцьк: Ред.-вид. відд. “Вежа” Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2002. – С. 160-164.

Ксенія Гавриловська

ОСОБЛИВОСТІ НОРМАТИВНОЇ РЕГУЛЯЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ (РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ)

Самоосвіта є однією з необхідних умов професійного становлення особистості. У вищому закладі освіти процес самостійної роботи студентів регулюється формальними нормами, зафіксованими у внутрішньому розпорядку, навчальних планах, розкладі. Самоосвіта є обов'язковим видом навчальної роботи. Проте, як відомо, повсякденна життєдіяльність особистості переважно регулюється не стільки формальними, скільки неформальними, неписаними, але загально визнаними і загальноприйнятими соціальними нормами, які можуть суперечити нормам формальним. Ми можемо припустити, що на рівні свідомості особистості необхідність займатися самоосвітою зафіксована досить чітко. Проте неформальні групові норми, що функціонують у середовищі студентів, визначають реальний час, що затрачується студентом на самоосвіту і спосіб організації цього виду навчальної діяльності.

Щоб виявити, наскільки співпадають чи не співпадають свідомі настановлення із реальною поведінкою у сфері самоосвіти, було проведено дослідження самостійної роботи студентів методом анкетування під час занять 27.11.2001. Вибірку було сформовано згідно з формулою обрахунку репрезентативної вибірки із генеральної сукупності. Загальний розмір вибіркової сукупності – 85 осіб, причому: студентів зі спеціальності "українська мова" - 50 осіб; студентів зі спеціальності "диференційні рівняння та математична фізика" - 35 осіб.

У вибірковій сукупності були пропорційно представлені студенти різних курсів. Студенти п'ятого курсу зі спеціальності "диференційні рівняння та математична фізика" не були опитані через те, що в даний період часу знаходилися на практиці.

Анкетування мало на меті з'ясувати, наскільки самостійна робота студента є вмотивованою; регулярною; структурованою; організованою самостійно або за допомогою працівників деканату.

Відповіді студентів, які навчаються за спеціальністю "українська мова" в табличках дано у стовпчиках, позначених літерами "у.м.". Результати анкетування студентів зі спеціальності "диференційні рівняння та математична фізика" позначені аббревіатурою "д.р., м.ф.". У деяких запитаннях загальна сума відповідей перевищує 100% через те, що респонденти могли вибирати кілька варіантів відповідей одночасно.

Після проведення дослідження було отримано такі результати:

Замотивованість студентів

1. Чи варто прагнути стати професіоналом якомога раніше, ще під час навчання?

ВАРІАНТИ ВІДПОВІДЕЙ	У.М.(%)	Д.Р, М.Ф. (%)
Так	74	77
Ні	14	14
Не знаю	12	9

2. Що для цього потрібно насамперед?

ВАРІАНТИ ВІДПОВІДЕЙ	У.М.(%)	Д.Р, М.Ф. (%)
Відвідування всіх занять	10	23
Відвідування професійно спрямованих занять та практик	40	40
Самоосвіта	28	37
Робота за спеціальністю	34	43
Ретельна підготовка до всіх семінарських занять	12	14
Отримання консультацій провідних спеціалістів	22	29
Ваш варіант відповіді	6	-

Ваш варіант відповіді: "гроші", "бажання", "самовпевненість".

Регулярність самостійної роботи.

3. Як часто Ви готуетесь до занять (з книжками, біля комп'ютера)?

ВАРІАНТИ ВІДПОВІДЕЙ	У.М.(%)	Д.Р, М.Ф. (%)
Щодня	54	26
2-3 рази на тиждень	30	54
2-3 рази на місяць	6	6
Лише в період підготовки до сесії	4	6
Не готуюся взагалі	-	6
Ваш варіант відповіді	6	2

Ваш варіант відповіді: "на кожен практичний", "коли є можливість", "залежно від навантаження".

Структурованість самостійної роботи.

4. Скільки годин на добу (приблизно) Ви приділяєте:

ВАРІАНТИ ВІДПОВІДЕЙ	У.М.(%)	Д.Р, М.Ф. (%)
Спілкуванню з друзями	7	6
Аудиторному навчанню	5	5
Підготовці до семінарських занять	3	2.5
Опрацюванню додаткової навчальної літератури	1	1
Перегляду програм телебачення, читанню газет, художньої літератури	3	2
Сну	7	7

5. Чим обумовлений такий бюджет часу?

ВАРІАНТИ ВІДПОВІДЕЙ	У.М.(%)	Д.Р, М.Ф. (%)
Власним рішенням	40	37
Рекомендацією (зразком) інших, авторитетних для мене людей	2	-
Складається спонтанно	54	63
Ваш варіант відповіді	5	-

Ваш варіант відповіді: "навчальним навантаженням", "компромісом між "хочу" і "можу", "роботою", "життям у гуртожитку".

6. Яким чином Ви організуєте свою роботу з підготовки до семінарських занять?

ВАРІАНТИ ВІДПОВІДЕЙ	У.М.(%)	Д.Р, М.Ф. (%)
Готуюсь до семінарських занять з усіх предметів	26	40
Готуюсь до тих семінарських занять, які важливі для моєї професійної діяльності	34	27
Готуюсь до тих семінарів, які ведуть найбільш вимогливі викладачі	40	33
Готуюсь до всіх семінарів, але тоді, коли наближається сесія	-	-
Практично не готуюсь	-	-

7. Чи ставите Ви перед собою на початку семестру завдання опанувати додатково позанавчальну професійно значущу інформацію?

ВАРІАНТИ ВІДПОВІДЕЙ	У.М.(%)	Д.Р, М.Ф. (%)
Так	32	43
Ні	16	-
Коли як	52	57

8. Чи плануєте Ви наперед час для прочитання професійної літератури, опанування ком'ютерних програм, пошуку необхідної інформації?

ВАРІАНТИ ВІДПОВІДЕЙ	У.М.(%)	Д.Р, М.Ф. (%)
Планую весь процес самостійного опанування професійно значимої інформації	12,5	12
Планую частково	75	71
Не планую взагалі	12,5	17

Роль деканату в організації самостійної роботи студентів

9. Як проходить планування позааудиторного навчального процесу (самостійної роботи)?

ВАРІАНТИ ВІДПОВІДЕЙ	У.М.(%)	Д.Р, М.Ф. (%)
Планую самостійно	38	60
Самостійна робота планується деканатом	10	6
Частково самостійна робота планується деканатом, частково - самостійно	50	31
Ваш варіант відповіді	2	3

Ваш варіант відповіді: "ніяк", "спонтанно".

Висновки:

1. Замотивованість студентів на самостійну роботу та самоосвіту є досить високою (принаймні, на усвідомленому рівні).

2. Більшість студентів готується до занять регулярно.

3. Самостійна робота студентів є малоструктурованою: у більшості опитуваних вона складається спонтанно, мета завчасно не ставиться, робота планується частково; протягом доби студенти обох факультетів приділяють досить мало часу самостійній роботі та самоосвіті, причому залежить самостійна робота від зовнішніх чинників (вимогливі викладачі, страх не скласти сесію).

4. Роль деканату в організації самостійної роботи студентів є досить значною (це стосується насамперед спеціальності "українська мова").

5. Значних кількісних розбіжностей у відповідях студентів з обох спеціальностей не виявлено, проте слід звернути увагу на таке:

- самостійна робота студентів зі спеціальності "українська мова" більшою мірою організовується і контролюється деканатом; вимогливість викладачів є основним чинником, що спонукає готуватися до семінарів;

- переважна більшість студентів зі спеціальності "диференціальні рівняння та математична фізика" планують свою самостійну роботу без участі деканату; набуття професіоналізму пов'язують не з навчальним процесом, а з роботою за спеціальністю, практичною діяльністю.

Загалом можна зробити висновок про те, що нормативна регуляція самостійної роботи в університеті носить примусовий характер; самоосвіта майже не пов'язується із перспективами професійного зростання, тому займатися нею за власною ініціативою студенти навряд чи будуть.